บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคเอดส์เป็นโรคติดต่อร้ายแรงและเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากเป็นโรคที่ยังไม่มีวัคซีนป้องกันหรือยาที่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ปัจจุบันมีผู้ป่วยที่เสียชีวิตจากโรคนี้เป็นจำนวนมาก จากรายงานจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ พบว่าจำนวนผู้ป่วยเอดส์และผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์สูงขึ้นทุกปี โดยมีผู้ป่วยเอดส์ตั้งแต่เดือนกันยายน 2527 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2536 จำนวน 2,260 ราย และมีจำนวนผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์อีก 2,331 ราย รวมทั้งสิ้น 4,591 ราย ในจำนวนนี้เป็นเยาวชนในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษา คือช่วงอายุระหว่าง 15-24 ปี แยกเป็นผู้ป่วยเอดส์จำนวน 394 ราย ผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ จำนวน 574 ราย รวมทั้งสิ้น 968 ราย (กองระบาดวิทยา, สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2536) นับว่าเป็นสถิติที่สูงมากกับเยาวชนวัยเรียนซึ่งจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

เยาวชนในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาหรือที่เรียกว่า เด็กวัยรุ่นนั้นเป็นวัยที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมจากเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้ความก้าวหน้าของสังคมที่ดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่แพร่ขยายเข้ามาในสังคมไทยเกือบทุกด้าน บางอย่างเด็กและเยาวชนรับมาโดยมิได้คัดแปลงให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือการจัดตั้งสถานเริงรมย์แหล่งอบายมุขต่าง ๆ เช่น บ่อนการพนัน ซ่องโสเภณี ไนท์คลับ คอฟฟี่ชอฟ ดิสโก้เธค ที่เกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะในเขตตัวเมืองที่มีความเจริญก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนเสียคนได้ จากรายงานของพนักงานคุมประพฤติที่ไปสืบเสาะข้อเท็จจริงที่เด็กหรือเยาวชนกระทำผิดทางอาญา (สุชา จันทร์เอม, 2533) มักจะปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนมักไป

มั่วสุมในแหล่งเริงรมย์ที่เป็นแหล่งอบายมุขดังกล่าวจำนวนไม่น้อย หรือแม้แต่สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือรูป หรือภาพการร่วมเพศต่าง ๆ ที่มีจำหน่ายอยู่ทั่วไป ราคาไม่แพงเกินไปสะดวกต่อการซื้อหา และการให้ยืมกันในหมู่ของวัยรุ่น (จุฑามาศ นุชนารถ, 2531) รวมทั้งวีดีโอ และภาพยนตร์ที่ชั่วยุอารมณ์ย่อมสามารถที่จะนำเด็กไปสู่พฤติกรรมทางเพศที่เสื่อมเสียได้ ทำให้เกิดปัญหาของสังคมตามมา เช่น ปัญหาการทำแท้ง การตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาโรคเอดส์ที่เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในปัจจุบัน โดยอาจเกิดจากการไปเที่ยวหญิงโสเภณี ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอัตราการเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ หรืออาจเกิดจากการสำส่อนทางเพศ การมีพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ทางเพศของวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีความรู้สึกทางเพศสูงที่สุด (สุชาติ โสมประยูร และวรรณี โสมประยูร, 2531) สอดคล้องกับการวิจัยของชลอศรี แดงเปี่ยม และประยงค์ สิ้มกระกูล (2526) ที่พบว่า เด็กชายวัยรุ่นที่เคยมีเพศสัมพันธ์นั้นเป็นการไปเที่ยวหญิงโสเภณี และคนที่สำส่อนทางเพศ ร้อยละ 80.9 และจำนวนที่สำส่อนทางเพศได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นกามโรค ร้อยละ 16.33 ประมาณ 3 ใน 4 เคยเสพสิ่งเสพติดให้โทษ และจากการที่วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น ทำให้มีโอกาสติดยาเสพติดได้โดยเพื่อนชักจูง และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (สุชา จันทร์เอม, 2533) พฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การติดเชื้อโรคเอดส์ คือ การใช้ยาเสพติดด้วยวิธีฉีดเข้าเส้นเลือดดำ จากรายงานการรับผู้ติดยาเสพติดเข้ารักษาในสถานพยาบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2534 มีรวมทั้งสิ้น 60,000 ราย จำแนกเป็นผู้ติดเฮโรอีน 52,717 ราย (ร้อยละ 88.0) และผู้ติดฝิ่น 4,596 ราย (ร้อยละ 7.7) ที่เหลือรายงานว่าติดสารเสพติดอื่น ๆ เช่น กัญชา สารระเหย สุรา ฯลฯ อัตราเสพฝิ่นและเฮโรอีนด้วยวิธีฉีดเข้าหลอดเลือดดำ จำแนกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัยขณะเข้ารับการรักษา แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 อัตราเสพติดและเฮโรอีนด้วยวิธีฉีดเข้าหลอดเลือดดำของผู้รับการรักษาทั้งหมดในปีงบประมาณ พ.ศ. 2534 จำแนกตามภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยขณะเข้ารับการรักษา

ภูมิลำเนาที่อยู่อาศัย	ผู้ติดฝิ่น	ผู้ติดเฮโรอีน
	อัตราฉีดเข้าหลอดเลือดดำ ร้อยละ	อัตราฉีดเข้าหลอดเลือดดำ ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	13.8	89.3
ภาคกลาง	32.9	86.1
ภาคเหนือ	16.3	72.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	**41.0**	**85.0**
ภาคใต้	14.3	78.5

ที่มา : วิชัย โชติพยะจินดา. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ผู้ติดเฮโรอีนประมาณ ร้อยละ 80 จะเริ่มทดลองเสพครั้งแรกในช่วงอายุระหว่าง 15-25 ปี ซึ่งอายุระดับนี้จะเป็นวัยรุ่นที่เริ่มตื่นตัวต่อรสสัมผัสทางเพศสัมพันธ์ และคะนองกับพฤติกรรมที่หมิ่นต่อการยอมรับของครอบครัวและสังคม เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ ดังกล่าว คือ การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา หรือการเสพยาเสพติด รวมทั้งเฮโรอีนมักจะเกิดขึ้นร่วมกัน และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และจากความเชื่อของวัยรุ่นที่ว่า ยาเสพติดมีคุณสมบัติเสริมประสิทธิภาพทางเพศ ทำให้ผู้ที่เริ่มทดลองหรือติดเฮโรอีนใหม่ ๆ อาจมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์เปลี่ยนไปบ้าง โดยเฉพาะเปลี่ยนไปในทางที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการได้รับหรือถ่ายทอดเชื้อเอดส์ (วิชัย โปษยะจินดา, 2534) และจากการที่โรคเอดส์เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส HIV สามารถติดต่อได้ทางการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน การมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างชายกับชาย และหญิงกับชาย (วรรณิภา เรืองสัจ, 2533) ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่น เช่น ด้านเพศสัมพันธ์ ด้านการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ การติดยาเสพติดของวัยรุ่นจะส่งผลให้วัยรุ่นเป็นกลุ่มคนที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ได้ง่ายและมากที่สุด เพราะเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมด้านเพศสัมพันธ์ และการใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้นสูงกว่าอายุอื่น (วไลรัตน์ พุทนานนท์, 2534)

จากการที่ปัญหาโรคเอดส์ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ดังที่ ประเวศ วะสี (2531) กล่าวถึง ปัญหาโรคเอดส์ว่า ทำให้สิ้นเปลืองเศรษฐกิจจำนวนมหาศาล ในงบประมาณการป้องกัน การค้นหาผู้ป่วย และการบำบัดรักษารวมทั้งการสูญเสียคนอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ (2531) จึงได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้แก่ครู และนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดความคิดรวบยอด ทัศนคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องในการป้องกัน หรือแก้ปัญหาตั้งแต่แรกเริ่มในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีแนวโน้มจะเบี่ยงเบนไปจากพฤติกรรมปกติ หรือพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ในอนาคต ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกหนังสือที่ ศธ 0212/19502 ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2533 ถึงกรมต่าง ๆ ในสังกัดที่รับผิดชอบสถานศึกษาให้เจ้งเรื่องการสอนเกี่ยวกับโรคเอดส์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนวัยรุ่นในสถานศึกษาได้รับความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความรุนแรงของสถานการณ์โรคเอดส์ รู้ถึงวิธีการป้องกันและสามารถกำหนดบทบาทของตนเองในเรื่องโรคเอดส์ได้อย่างถูกต้อง โดยให้จัดการเรียนการสอนด้วยการสอนสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น สุขศึกษา พลานามัย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือการจัดกิจกรรมตามโครงการ เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดฉายวีดีโอ เชิญวิทยากรที่เป็นผู้

เชี่ยวชาญด้านโรคเอดส์มาเล่าให้นักเรียนฟัง เป็นต้น นับว่าเป็นการใช้กระบวนการทางการศึกษาเข้ามาช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อป้องกันเยาวชนวัยเรียนให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อโรคเอดส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ และอยู่ในช่วงอายุ 15-25 ปี จึงเป็นกลุ่มที่อาจจะเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของมิลสไตน์ (Millstein, 1989) ที่พบว่า วัยรุ่นที่มีภาวะเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ คือ พวกรักร่วมเพศ ผู้ติดยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้นเลือดบุคคลที่สำส่อนทางเพศ บุคคลที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยและเป็นโรคทางเพศสัมพันธ์อื่น ๆ ที่อาจนำไปสู่การติดเชื้อโรคเอดส์ได้ และปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ นั้น วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัจจัยต่าง ๆ ได้มาก ดังนั้น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเด็กวัยรุ่นจึงน่าจะมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์สูง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูสุขศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญ และอันตรายจากปัญหาโรคเอดส์ในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นวัยที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์สูง ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมด้านเพศ-สัมพันธ์ และการใช้ยาเสพติดสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ และจากการที่โรคเอดส์เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสเอช ไอ วี (HIV) สามารถติดต่อได้ทางการใช้เข็มฉีดยาร่วมกันและจากการมีเพศสัมพันธ์ ดังนั้นโรคเอดส์จึงเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งของนักเรียนวัยรุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในเขตการศึกษา 9 ซึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นภาคที่มีอัตราการใช้ยาเสพติดสูงมาก จึงควรที่จะมีการศึกษาถึงความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการหาทางป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ทันท่วงที

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ตามตัวแปร เพศ และเขตที่ตั้งของโรงเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ระหว่างนักเรียนชายโรงเรียนในเขตเทศบาลเมือง และนักเรียนชายโรงเรียนนอกเขตเทศบาลเมือง

4. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ระหว่างนักเรียนหญิงโรงเรียนในเขตเทศบาลเมือง และนักเรียนหญิงโรงเรียนนอกเขตเทศบาลเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2535 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ เพศ และเขตที่ตั้งของโรงเรียน

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรถือว่าเป็นตัวแทนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

3. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ถือว่าเป็นข้อมูลที่นักเรียนตอบด้วยความตั้งใจ เต็มใจ และตรงกับความรู้สึกที่เห็จริงของนักเรียน และคำตอบเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ หมายถึง ความสามารถในการคิด การทำความเข้าใจและการนำไปประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าของนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับโรคเอดส์ โดยการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโรคเอดส์ โดยพิจารณาจากคะแนนรวมของแบบวัดทัศนคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียนที่มีผลหรือโอกาสที่จะทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ได้

โรคเอดส์ หมายถึง กลุ่มอาการของโรคที่เกิดจากภูมิคุ้มกันในร่างกายบกพร่อง เกิดจากเชื้อไวรัส Human Immunodeficiency Virus (HIV) ซึ่งสามารถติดต่อกันได้โดยทางเพศสัมพันธ์และทางเลือด

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 โดยแยกเป็นนักเรียนเพศหญิง เพศชาย ในโรงเรียนในเขตและนอกเขตเทศบาลเมือง

เขตการศึกษา 9 หมายถึง เขตการศึกษาซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุม 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น อุดรธานี เลย สกลนคร และหนองคาย